

El truc i la trampa

J a sabem que el procediment d'esmenar o eliminar els nombrosíssims castellanismes acabats en *o* àtona (generalment pronunciada *u*) que infesten la llengua parlada, suprimint simplement aquesta vocal final o bé convertint-la en una *e* (pronunciada com una vocal neutra), és bo en molts casos, però no pas en tots ni de bon tros. Mots com *bomber*, *pol*, *gir*, *diàmetre* o *cilindre*, dits molt usualment amb una *u* o bé una *o* finals, són efectiuament: els correctes i adequats. Però mots com «enredo», «estribó» o «cetro» no han d'ésser substituïts per «enret», «estrip», i «cetre» sinó per *embolic*, *estrep* i *ceptre*, respectivament.

Un dels casos en què aquest procediment que comentem no es pot deixar de considerar bo és el de la forma «truco» (pronunciada generalment «trucu»): llevant-ne la vocal final obtenim la forma *truc*, que trobem recollida al Diccionari acadèmic amb el significat amb què és usada habitualment la forma incorrecta, independentment, per tant, del mot *truc* significat «cop». L'ús d'aquesta forma, però, que prové, segons indica l'Alcover-Moll, que no en dona cap exemple, del castellà, encara que hagi estat admesa oficialment, sempre ens ha semblat molt artificios, i ens hem preguntat sovint si no havia vingut a desplaçar el d'un altre mot més popular i tradicional. L'expressió de la idea designada per aquestes formes és força obligada en

nombrosos tipus de conversa, car són moltes les activitats humanes en què hom es val de determinats artificis o mitjans enginyosos a fi d'aconseguir els seus propòsits o certs efectes. I no hem sentit mai que ningú digués *truc*: si no diuen «truco», recorren, en realitat, al mot *trampa*. Ens hem segurament avesat massa a veure associada al significat d'aquest mot idea de «frau», «parany» o «enganys amb mala fe», però el seu ús — de *trampa* — relacionat amb els jocs de mans, de màgia, de prestidigitació, d'il·lusionisme, etc., és encara ben viu i creiem que cadria tenir-ho present. És ben significatiu que el Diccionari Fabra, per a definir l'expressió *la trampa d'un joc de mans*, digui, precisament, «el truc emprat per a fer-lo i que ha de passar inapercebut de l'espectador».

És possible que en casos en què es personalitza, l'ús de *truc* en lloc de *trampa* eviti disgustos i ressentiments. Som tan susceptibles! Però sempre que el sentit i les circumstàncies ho permetessin no vacil·laríem a preferir *trampa* o *truc*. Dit, si es vol, d'una altra manera, recomanariem que l'ús sistemàtic de *truc* no eliminés del tot el de *trampa* amb el sentit que comentem. Sense oblidar, és clar, que hi ha d'altres termes amb un significat afí que poden convenir en certs casos i en certs nivells de llenguatge: *ardit*, *artifici*, *estratagema* i *martingala*.

Albert Jané